

מקומות הכליאה

בעקבות הפריסה מחדש של צה"ל בהתאם להסכמי אוסלו, פונו מתקני הכליאה העיקריים של צה"ל בגדה, ועצירים ואסירים מהשטחים מוחזקים במתקנים שבתחומי ישראל. בדרך כלל מועברים העצורים עם מעצרים למתקני כליאה זמניים ("חשבויות") בשטחים, ותוך זמן מה מועברים למתקנים בישראל. כליאתם של תושבי השטחים בתחומי ישראל בימים שלאחר הפיגועים, ימי הסגר ההרמטי, מנעה כל אפשרות שעורכי דין מהשטחים יבקרו אותם ויטפלו בענייניהם, כמו גם את האפשרות של ביקורי משפחות.

כליאת תושבי השטחים בשטח ישראל מנוגדת לאמנת ג'נבה הרביעית משנת 1949.

ג. עינויים - פרויקט זכויות כלואים

מאז הקמתו מטפל המוקד גם בפגיעות בזכויות היסוד של עצירים ואסירים. בין היתר מדובר במניעת מפגש עם עו"ד, עינויים בחקירה, תנאי כליאה קשים, החזקה בבידוד ומניעת ביקורים של קרובי משפחה. גל המעצרים האחרון עורר בעיות אלו במלוא העצמה.

ביקור עורך דין אצל הכלוא

החזקת כלואים מהשטחים בתחומי ישראל בתנאים של הסגר ההרמטי, שנמשך כמה חודשים לאחר הפיגועים, מנעה מעורכי דין מהשטחים לבקרו ולייצגם כראוי. משפחות רבות בשטחים לא יכלו (טכנית או כלכלית) למנות עו"ד ישראלי שייפגש עם בן המשפחה הכלוא, וייצג אותו בהליכים שנקטים נגדו. היעדר מפגש עם עו"ד משאיר את העצור חסר אונים מול תנאי מעצר קשים או אמצעי חקירה בלתי חוקיים. עם גל המעצרים האחרון פעל המוקד להגנת הפרט לקשר את המשפחות שהיו מעוניינות בכך עם עורכי דין מתנדבים מתוך ישראל.

מניעת מפגש עם עו"ד

חקיקת הביטחון בשטחים מאפשרת לחוקרי השב"כ, ללא כל הליך משפטי, למנוע בצו מפגש בין עצור לבין עורך דינו לתקופה מצטברת של עד 30 יום. (ניתן להמשיך ולהאריך תקופה זו בהליכים משפטיים.) מניעת מפגש עם עו"ד מהווה פגיעה קשה ביותר בזכות העצור: נמנע ממנו כל מגע עם אדם שאינו נמנה עם צוות חוקריו, נשללת ממנו האפשרות של ייעוץ משפטי ונמנעת כל ביקורת חיצונית על תנאי מעצרו ועל אמצעי החקירה המופעלים עליו. מעורך הדין שלו נמנעת האפשרות לייצג את הלוקח כראוי. בגל המעצרים האחרון נעשה, כפי שניתן לראות לעיל, שימוש נרחב מאוד בסמכות הקשה הזו של מניעת מפגש עם עו"ד, עד כי עלה הרושם הברור שמניעת המפגש עם עו"ד הפכה להיות אחד מאמצעי החקירה.

במהלך השנה ביקרו עורכי דין מטעם המוקד אצל 151 עצורים. ביקורים אלה נערכו בארבעה מתקני כליאה בהם מחזיק השב"כ אגפי חקירה: מעצר קישון בחיפה, כלא שקמה באשקלון, תחנת המשטרה במגרש הרוסים בירושלים ומעצר שרון בפתח תקוה. 28 פעמים פנו עורכי דין מטעם המוקד בפנייה דחופה לפרקליטות להסיר צו למניעת מפגש של עצורים עם עורכי דינם. הפניות נגעו ל-45 עצורים. 19 פעמים עתרו עורכי דין מטעם המוקד לבג"צ כנגד צווים למניעת מפגש עם עצורים. עתירות אלו הקיפו 38 עותרים. במקרה אחד ערער עו"ד מטעם המוקד על צו איסור מפגש עם עו"ד שהוצא בבית המשפט המחוזי בירושלים לגבי שני עצורים תושבי העיר.

הערה: עצור שהיו בעניינו, בשלבים שונים, כמה פניות, יופיע בנתונים אלה בהתאם לפניות השונות.

בעקבות הפניות לפרקליטות ולבג"צ, קיצרה המדינה את צווי מניעת המפגש של כמה מן העותרים. בית המשפט עצמו לא התערב, אף לא פעם אחת, בשיקולי השב"כ.

תנאי כליאה קשים

במספר מקרים נתקלו עורכי הדין, אשר ביקרו עצירים, בתנאי כליאה קשים. בין היתר מדובר בהחזקה משך שבועות בתאים קטנים, צפופים ובלתי מאווררים ללא כל יציאה לחצר הכלא לטיול; במניעת מקלחות; במניעת בגדים להחלפה ובמניעת טיפול רפואי הולם. תנאים קשים במיוחד שררו באגפי החקירה של השב"כ, ועורכי הדין של המוקד פעלו הן לשיפור התנאים והן להעברת העצורים מאגפי החקירה לאגפים הכלליים של מתקני הכליאה, בתכיפות ככל האפשר לסיום חקירתם.

ביום 25.3.96, למשל, בכלא אשקלון, בתא מס' 1 של אגף החקירות, תא שגודלו כ-4X2.5 מ', הוחזקו 12 (!) עצירים. בסוף השבוע שקדם לאותו תאריך נדחסו לאותו תא 17 עצירים. העצירים בילו ימים כלילות על גבי 7 מזרנים הצמודים זה לזה ולקירות התא. ארבעה עצירים קטינים (בני 16-17) העידו בפני עו"ד רוזנטל על התנאים בתא. עו"ד תמר פלג-שריק פנתה בעניינם בקדם-בג"צ לפרקליטות, ואז הועברו הארבעה למקומות מעצר אחרים.

ביום 17.12.96 פנה עו"ד רוזנטל בעתירת אסירים לביהמ"ש המחוזי בבאר שבע, בעניינו של עצור שהוחזק באגף החקירות בכלא שקמה. העצור הוחזק בתא שגודלו כ-2X2 מטר, עם שלושה עצורים נוספים. בתא היו שני מזרונים וחצי, והעצירים ישנו כאשר רגלי שלושה מהם מונחות על גופו של הרביעי. התא לא היה מאוורר. לעצורים לא הותר טיול יומי. גם את ארוחותיהם קיבלו העצורים בתא עצמו. את בגדיו החליף העצור לאחרונה שבועיים קודם לכן, ואילו את לבניו לא החליף מאז מעצרו חודש קודם לכן. מקלחות מתאפשרות באגף אחת לשבועיים. בעקבות העתירה שופרו תנאי המעצר.